

Preek 28-6-2020

Schriftlezingen: Jeremia 29 : 1, 4-14; Mattheus 10:34-42

Kerntekst: Mattheus 10:34-36

Thema: 'Een betere wereld begint bij...'

Gemeente van Jezus Christus,

Het moet sommige van de mensen die Jezus volgden als muziek in de oren hebben geklonken, die uitspraak van Jezus: ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Eindelijk! Eindelijk gaat het de goede kant, eindelijk heeft die Jezus het ergens over. Nu spreekt Jezus een woord dat aansluit bij hun verwachtingen. Ja, voor sommigen moet die uitspraak meteen politieke en militaire consequenties hebben gehad. Het is namelijk zeer goed mogelijk dat sommige leerlingen van Jezus voorstanders waren van een gewapend ingrijpen tegen de Romeinen. Er zijn geleerden die in Jezus zelf zo'n verzetsheld zagen. Eén van Jezus' leerlingen heet Simon de Zeloot, de IJveraar. Misschien duidt het slechts op zijn ijver voor de wet, maar mogelijk was hij een rebel. In elk geval speelde die verwachting een rol onder Jezus' leerlingen. Je merkt het ook wanneer ze vragen wanneer het koninkrijk komt, ze verwachten dan het herstel van Israël.

Ontevredenheid en volkswoede

Het was nogal onrustig in Jezus' dagen. Al eeuwenlang was Israël niet meer een zelfstandige staat, maar was trouw verschuldigd aan een groter rijk. Eerst het Perzische Rijk, daarna Alexander de Grote en na hem de rijken van zijn generaals. Er was een korte periode van onafhankelijkheid geweest, onder de Makkabese strijders en hun nakomelingen. Maar in de tijd van het Nieuwe Testament waren de vorsten uit die afstamming niet meer zo populair, zeker sinds Herodes de Grote. Maar toen in het jaar 6 was de zoon van Herodes grote vervangen was door een Romeinse prefect. En dat was in verkeerde aarde gevallen. Enkele decennia na Jezus' kruisdood brak een gewapende opstand uit tegen de Romeinse overheersers, die eindigde in een bloedbad. Dat is de realiteit waarin de eerste lezers van Mattheus leefden: Jeruzalem en de tempel inmiddels verwoest, er is nog enig verzet tegen de Romeinen.

In Jezus' dagen was er dus al veel onrust en verwarring. Iedereen probeerde te leven naar de Thora, de wet van Mozes, maar voor iedereen betekende dat iets anders. Sommige groepen werkten politiek veel samen met de Romeinen. Anderen zonderden zich af. In elk geval: er broeide iets van onvrede met de situatie zoals die was. Onvrede, aangewakkerd door de oude teksten van Thora en profeten. Een droom van een wereld waarin de dingen zijn zoals ze moeten zijn. Mensen die God dienen. En Sion als centrum van de wereld, hoog verheven boven de andere bergen, zoals de profeten voorspelden. Maar niets was minder waar. Men leefde onder Romeinse bezetting. Over het algemeen redelijk vreedzaam, maar de Romeinen waren nietsontziend wreed wanneer het erop aan kwam.

Dus een heel andere tijd dan de onze. Wij leven in één van de meest welvarende continenten ter wereld, in het perspectief van de eeuwen is onze welvaartsstandaard onvergelijklijk hoog. Er is misschien onrust, maar eerder doordat de wereld een klein dorp is, zodra er iets gebeurt waar ook ter wereld, is er bijna meteen beeldmateriaal. Maar er is één ding dat wel herkenbaar is: dat je je als mens machteloos kunt voelen in vergelijking met het grote wereldgebeuren. Ook in onze tijd zijn er zoveel zaken waar je je over kunt opwinden, die je boos kunnen maken. Over zoveel ongelijkheid. Aan de ene kant de gigantische en steeds groeiende rijkdom van de superrijken. Aan de andere kant zoveel armoede. De beelden van hongerende kinderen op tv vliegen je aan. Je kunt je boos maken als

je de gruwelijke verhalen hoort over racisme en discriminatie. Over mensen die omkomen door politiegeweld. En dan is er nog het klimaat. Er lijkt maar geen verandering te komen in onze collectieve mentaliteit.

Het doet je verlangen naar een andere wereld, een nieuwe wereld. Maar je kunt je er zo machteloos onder voelen. Je kunt er een brok van in je keel krijgen, bij het zien van zoveel onrecht. Soms zet je de tv uit, omdat je het niet kunt verdragen. Wat kun je eraan veranderen? Nee, we pakken niet zelf het zwaard, misschien hoogstens het zwaard van onze pen, maar we bidden: God ontferm u, grijp in. Je kunt daar over in zitten. Waarom kan er zoveel onrecht bestaan in de wereld? Of misschien heb je je er al bij neergelegd. Je kunt er toch niets aan veranderen.

Jezus' zwaardwoord

Ik ben niet gekomen om vrede te brengen. Het is nogal een merkwaardige tekst. Eén die we niet van Jezus zouden verwachten misschien. Eerder zelfs het tegendeel. Alhoewel sommigen in Jezus een revolutionaire vrijheidsstrijder zagen en zien, dat is niet het beeld van Jezus dat wij doorgaans hebben.

Het is in elk geval belangrijk deze tekst te kaderen. Vorige week werd de context al wel duidelijk: ze staan in de rede die Jezus houdt wanneer hij zijn leerlingen uitzendt. Maar in die rede zien we ook iets van de realiteit van de vroege kerk. Een realiteit van tegenstand, uitsluiting en onderdrukking.

De tekst wordt ook in evenwicht gebracht door andere woorden van Jezus. Zo werkt de bijbel: het is stem en tegenstem. Je mag het laten staan, maar het helpt ook om het beter te begrijpen. En dan heb ik het bijvoorbeeld over 'zalig de vrede-stichters'. En: heb uw vijanden lief. Die teksten zetten deze tekst in het juiste licht. Want de nieuwe werkelijkheid die Jezus vertegenwoordigt is anders dan de machten der aarde. Onze tekst is dan duidelijk ook geen oproep om het zwaard te grijpen. Jezus' leerlingen zijn niet de heldhaftige soldaten van een nieuwe wereldorde. Het gaat niet om moed tot heldendom, maar het gaat om geloofsmoed, om Jezus te volgen. Nee, Jezus is misschien niet alleen gekomen om vrede te brengen. Juist geloven maakt soms een onvrede wakker, een heilige onrust. Ook in je eigen leven kan geloof een drijfveer zijn om steeds weer kritisch naar jezelf te blijven kijken. Een kracht tegen zelfgenoegzaamheid.

Een betere wereld begint bij jezelf?

Maar leren deze teksten ons misschien iets over hoe we in de wereld kunnen staan? Over hoe we om kunnen gaan met die brok in je keel, dat gevoel van onmacht, die boosheid die je van binnen kunt voelen als je nadenkt over het onrecht in de wereld? Maar ja, zeggen we dan: een betere wereld begint bij jezelf. Begin maar met zelf kleine dingen anders te doen. Is dat zo? Welke richting wijzen de teksten ons? Laten we ze eens bekijken.

Ik ben gekomen om scheiding te brengen. Nu lezen wij dit vanuit onze eenentwintigste-eeuwse realiteit waarin we met onze familie eerst en bovenal een emotionele band hebben. Sinds de 19^e eeuw leven we vooral in de kleine eenheid van de kleine familie, het gezin: vader, moeder, kinderen. Scheiding klinkt ons dan ook heel negatief in de oren. Bij scheiding denken we aan echtscheiding, ouders die uit elkaar gaan. En dat doet altijd pijn. Maar de oorspronkelijke context is een heel andere en daarmee verschuift de betekenis een beetje. In die context was familie alles. Dus je hele leven werd bepaald door je familie. Wij kennen dat nog wel van vroeger: wanneer je vader bakker was, werd jij ook bakker. Was hij agrariër, dan werd je agrariër, was hij arts, dan werd jij ook arts. En in de antieke context kwam daar ook nog eens bij: families waren kleine eenheden en ook kleine bedrijfjes. Dus de oudste zoon kreeg automatisch het gewicht van de economische en maatschappelijke status van zijn familie op zijn schouders. En dat oudste dochter kreeg automatisch opleiding van haar moeder om haar rol over te nemen. Daar kon je niet onderuit. Een beetje zoals je

er tegenwoordig niet onderuit kan dat je helemaal zelf verantwoordelijk bent voor je eigen leven en carrière.

Dus als Jezus scheiding brengt tussen zoon en vader, dochter en moeder, schoondochter is dat iets revolutionairs. En het is ook niet alleen maar iets negatiefs. Het is de realiteit van bevrijding van onder een onontkoombaar juk. Zoals mensen in deze tijd door onderwijs een heel ander pad kunnen volgen. Jezus maakt ons vrij. Ja, vrij waarvoor eigenlijk? Vrij om mens kunnen zijn. Maar vrijheid is nooit een lege werkelijkheid, vrijheid is de ruimte en de mogelijkheid om iets voor een ander te betekenen. Vrijheid is de ruimte waarin de ander een beroep op je doet. En dan ook Jezus die ons vraagt hem te volgen.

En dan is er nog die moeilijke, ja onmogelijke tekst over het liefhebben van Jezus boven alles. Het lijkt ook een valse tegenstelling. Want hebben we niet Jezus lief door juist in ons leven te leven in liefde met anderen? Maar tegen de achtergrond waarin de tekst is ontstaan gaat dat vooral over de vraag: wat is nu werkelijk belangrijk voor je? En juist wanneer het gaat over vrijheid komt die vraag kijken.

De vrijheid van Jezus te volgen

Gebruiken we onze vrijheid om echt te leven als mens, als medemens?

De weg van Jezus gaan is een heel ander perspectief op de werkelijkheid dan we doorgaans krijgen vanuit de maatschappij. Jezus houdt ons een heel ander beeld van menszijn voor, dan we doorgaans hebben.

Want Jezus volgen betekent de weg van je verlies nemen. Terwijl wij in het Westen zo gewend zijn om winst te maken. Om beter te worden. Om steeds meer te krijgen. Maar als je kijkt naar de ongelijkheid en ziet hoe de aarde lijdt onder onze standaard, dan moeten we misschien leren met een tandje minder te doen. En misschien worden we daar wel veel gelukkiger van. De weg van Jezus is de weg van het loslaten. En dan vooral je eigen belang. En wat kan dat bevrijdend zijn. De weg van Jezus is de weg van het ontvangen. Daar gaan die laatste verzen over. Over wonderlijke ontmoetingen, met een simpel glas koel water. En zo ontvang je in een ontmoeting oneindig veel meer dan alleen maar dat.

Het is de weg van het volhouden. Zoals in de tekst die we hoorden uit Jeremia. De ballingen in Babel zijn ver van huis. Ze kunnen alleen communiceren per brief, ze zien hun verwanten niet. Ze lijken daarin een beetje op ons. Geen contact mogelijk, mensen niet kunnen zien, we kunnen ons er nu iets bij voorstellen. Maar Jeremia zegt: nog even volhouden. De tijd is nog niet rijp. Ze moeten gewoon doen wat ter hand is om te doen. En blijven uitzien.

In de tekst gaat het over Jezus waardig zijn. Eigenlijk gaat dat over de vraag: Hebben wij ooit de moed om die weg te gaan? In elk geval: Jezus zelf gaat ons voor op de weg. En dat is een radicaal andere weg dan de weg van de wereld. Dat moest ook Simon Petrus leren, die op het cruciale moment naar het zwaard greep, maar het daarmee allemaal niet begreep.

Begint een betere wereld bij jezelf? Nou, als het van ons afhangt, hoor ik u al zeggen. Maar gelukkig hebben we Jezus, die ons voorging op de weg, die het koninkrijk nabij bracht. En dat is oneindig troostvol, als je je machteloos voelt bij het zien van zoveel onrecht. Dat je de stem van het evangelie hoort op de achtergrond: het koninkrijk der hemelen is nabij.

Amen.